

BOTANISKA NOTISER

UTGIFNE AF

AL. ED. LINDBLÖM.

N° 2. Lund Februari 1841.

I. Original-Afhandling.

*Bidrag och anmärkningar till Skandinaviens Flora,
af Utgifvaren.*

(Forts. från N:o 1.)

Hieracium. Detta polymorfa släktet kan med allt skäl hänföras bland dem, hvilka för Botanisterna utgöra en slags pröfvo- och stöte-sten. Ty under det några äro färdiga att till rang, heder och värdighet af egen art uphöja hvarje af de så högst talrika former, hvilka inom detta slägte framte sig, så hafva andra nog att beställa med att reducera dessa till några få ursprungliga. Slägtet erbjuder följaktligen ett ypperligt fält så väl för dem, hvilka genom fabricerande af "nya" arter vilja göra sitt namn odödligt, som för dem, hvilka mera se på fördelen att hafva bestämbara och begränsade arter. Men likaså svårt som det är för de förra att utfinna karakterer, genom hvilka de af dem upställda arter kunna så skiljas från hvarandra, att det för andra forskare blir möjligt att i naturen återfinna dem, liksom mycken möda kostar det de sednare, att till sina behöriga ställen återföra hvarje bland de amfibola former, hvarpå detta slägte är så rikt, samt att icke förblanda analoga former med affina, helst som hybriditeter inom detta liksom inom flere större släkten förekomma, hvilka försvåra arternas begränsning. I Linnæa för 1830 p. 447 följ. har *Lasch* afhandlat en del dylika hybrida former inom afdelningen *Pilosella*. Man kan således icke undra deröfver, att Botanisterne ännu icke äro ense om hvad,

som inom detta slägte skall betraktas som art eller såsom blott varietet eller form. — Skulle man döma efter blotta antalet af de i systemet uptagna arter, voro få europeiska slägten som kunde skryta af att proportionsvis hafva fått större tillökning; ty då *Linné* hade allenast 32 arter, bland hvilka flera i sednare tider blifvit hänförda till andra slägten, så finnas ensamt i Tyskland enligt *Kochs Synopsis* 45, enligt *Reichenbachs Flora excursoria* 65 arter; i *Willdenows* edition af *Spec. Plantarum* uptagas 70 arter och i *Decandolles prodromus* 133 säkra och 55 mindre säkra arter, bland hvilka den relativt största delen har hemma i Europa; men bland denna massa äro också icke så få, hvilka, bestämda efter ett eller annat torrt eller odladt exemplar, endast med svårighet kunna återfinnas i den lefvande vilda naturen. Har man i denna studerat slägtet, sett de många tvetydiga former, som framställa sig och bilda liksom öfvergångar mellan andra former, hvilka sedda hvar för sig synas i högsta grad åtskiljda, så kan det vara förlåtligt, om man stundom betviflar gränssorna mellan vissa arter eller rättare möjligheten att finna dessa gränser och med ord kunna karakterisera de särskilda arterna betraktade i alla deras former; jag vill här allenast nämna *H. alpinum* och *H. murorum*, *H. boreale* och *H. prenanthoides* — ja äfven *H. auricula* och *H. cymosum*. Vi sätta ingen af dessa vexters arträttighet i fråga; men former finnas om hvilka man stadnar i villrådighet till vilkendera bland de närstående de böra hänföras. — Den väg Prof. *Fries*, i fråga om detta så väl som om många andra invecklade slägten, gått, är utan tvifvel den rättaste och den enda, som leder till något sannt resultat; men dervid är den olägenhet att den i närvarande period svårligen vinner gehör, således icke ens bringar stadga bland de arter han behandlat; ty det har blifvit modernt (för en stor del till följe af den massa vexter, som från alla världsändar sammanhopas), att de, hvilka upträda som författare med anspråk på auktoritet, icke bry sig om att studera vex-

terna i naturen, utan endast i herbarier eller trädgårdar; hvaremot de, som i naturen samla vexterna, icke der studera dem, knapt med tillbörlig noggrannhet anteckna lokalerna der de vaxa; att undantag gifvas å båda sidor, vill jag ej förneka; men de synas blifva allt sällsyntare, och oftare företagas forskningarne med ett sinne, som icke är fritt och opartiskt, utan insnärjdt af förut fattade meningar; man rådfrågar icke naturen för att på ett passivt sätt och ur en objektiv synpunkt upfatta dess svar; man gör det ofta allenast för att få sina subjektiva meningar stadfästade, och hvad som dermed icke sammanstämmer, förbigår man antingen med tystnad eller ock söker man vrida det i harmoni med ens egen favoritidé. Jag vill ej till styrko härföre, anföra några exempel; ty "exempla sunt odiosa"; men det bör jag nämna, att de svenske naturforskarna synas vara de, som mest sträfva att från objektiv sida upfatta naturen.

Det är icke min afsigt att anställa någon kritisk granskning af *Hieracii* arterna; dertill får jag tillstå, att jag ännu icke tillräckligt och med nog omsorg granskat dem i naturen, utan jag vill allenast omnämna några bland den mängd former, hvilka jag hufvudsakligen i Norge sjelf samlat eller derifrån erhållit. De arter, hvilka i detta land synas isynnerhet erbjuda en stor mängd former äro *H. cymosum*, *H. alpinum*, *H. boreale*; äfvenledes framstå *H. vulgatum* och *H. prenanthoides* under flera temligen olika skepnader.

Men förrän jag öfvergår till framställningen af dessa former, torde jag böra nämna några ord om släktets indelning. Den af *Froetich* i *Decandolles* Prodrromus Vol. 7 begagnade indelning kan svårligen godkännas, ehvad man ser på öfver- eller under-afdelningarne; ty karaktererna äro hämtade från sådane delar, hvilka äro underkastade mycken föränderlighet och mera bero af olika lokaler, än på några i sjelfva arternas vegetationshistoria och utveckling grundade förhållanden, hvarigenom de särskilda indelningslederna blifva högst artificiella och arter skiljas långt ifrån hvarannan samt

hänföras till olika afdelningar, hvilka af andra författare betraktas blott såsom former af samma art. Sjelfva hufvudindelningen i *Copholepida* eller *Oxylepida*, allt efter som de inre svepefjällen äro trubbiga eller spetsiga, är icke alltid lätt att finna, isynnerhet på torra exemplar. (I förbigående torde jag få anmärka ett tryckfel i karakteren på underafdelningen *Pulmonareæ* l. e. p. 208 rad. 3, hvarest står "*floribus nullis*" i stället för *stolonibus nullis*). — Den älsta indelningen i *Pilosellæ* och *Pulmonareæ* (de gamle författarne gjorde häraf tvenne släkten, af hvilka *Pulmonareæ* kallades *Hieracium*) synes äfven vara den bästa såsom grundad på arternas olika vegetations-förhållande; det är äfven sällan som man, vid vexternas undersökning, af den lemnas i sticket, ehuru visserligen någon gång former framte sig, om hvilka man, särdeles i fall de undersökas i torrt tillstånd, kan stadna i villrådighet, hvarthän de böra hänföras. Bland karakterer, som upgifvits för att skilja dessa båda afdelningar, har *Fries* (Novit. Mant. alt. p. 43, 44) äfven anført fästets beskaffenhet; detta skulle hos *Pilosellæ* vara "punctato-areolatum, ceterum læve et contiguum;" deremot hos *Pulmonareæ* "alveolatum, interstitiis fimbrillifero-dentatis." För min del har jag hos båda afdelningarne funnit det alldeles likadant, nemligen alveolatum interstitiis membranaceis dentatis så att den fläck på fästet, der hvarje frö är fästadt, är omgifven af en hinnaktig krona af $\frac{1}{2}$ till en linies höjd, hvarigenom frön skiljas från hvarandra.

Jag vill nu anföra en del af de former jag anmärkt; att upräkna dem alla är liksom föga intressant, som det är hårdt nära omöjligt, att söka hänföra dem till några bland den mängd arter och former, hvilka *Tausch* och *Froelich* uptagit, så snart tillgång saknas till dessas original-exemplar.

1. *H. Pilosella* L. Denna art visar sig mindre mångformig än öfriga; den varierar med och utan rotskott, äfvensom till storlek och beklädnad (från Kristiania har jag en form med

den stjernlika luddenheten på bladens undra sida slutligen försvinnande), o. s. v. Något märkligare är:

— *H. Peleterianum* DC. med stora mycket långhåriga blad, få och korta rotskott, många stjelkar, stora blomster med ludet svepe och blekgula på båda sidor nästan lika färgade blommor. Samlad nära Kristiania och meddelad af *Blytt*.

Ingenstädes från Skandinavien har jag sett någon form med så stora blomster och så beskaffade svepefjäll, som de hos *H. pilosellæforme* Hoppe, hvilken att döma af Saltzburgska exemplar synes utgöra en ganska utmärkt form eller måhända egen art.

2. *H. Auricula* L. Denna art framträder under flera former, genom hvilka den gränsar till de närstående arterna. De norska former jag eger kunna bringas under följande tvenne underarter, af hvilka hvardera åter har åtskilliga afarter. Jag vill här afven anföra några bland dessa, af hvilka säkerligen flera species hos en del nyare författare äro bildade. Vid detta tillfälle torde böra anmärkas det löjliga missförstånd, som *Frölich* i DC. prod. 7. p. 201 begått, då han vid en form af *H. auricula* säger att det i *Vahls* herb. förvarade exemplar är "lectum circa Langelbladet Ornoja"!

a. glaucescens: folia glaucescentia, margine sparsim setoso ciliata, pube stellata destituta, sublingulata. Caulis scapiformis plerumque basin versus glaber, decetero pilis mollibus horizontalibus simplicibus raris aliisque brevioribus glanduliferis apicem versus crebrioribus vestitus pube brevi cana stellata demum immixta.

— *macrocephalum*: caule scapiformi 2-cephalo, capitulis magnis, involucris hemisphæricis. — In subalpinis ad Öjlo Vang Valdets Norw. d. 10 Juli 1839.

— *pilosum*: caule usque a basi pilis horizontalibus pelucidis vestito, capitulis 3—5 subcorymbosis confertis l. unico longius distante longiusque pedicellato. — Frequens in Norvegia; in Hæckfeld; Valdets, Lom Gudbrandsdaliæ etc.

ipse; ad Christiania, Stavanger *Blytt*. (Etiam in Scania et Blekingia Sueciæ).

— *stoloniflorum*: stolonibus elongatis adscendentibus floriferis, capitulis 3—5 aggregatis. (Optimum ad Lund Sueciæ).

— *majus* Fr. Nov.: caule scapiformi 1—1½ ped. pilis horizontalibus sparsis apicem versus rarescentibus usque a basi vestito, capitulis 4—8 subcorymbosis; foliis radie. obovato — lanceolatis acutiusculis, margine et carina pilosis, sæpius denticulatis; stolonibus paucis. — In alpinis ad Drivstuen Dovrefjeld Norv. *Blytt*, qui etiam e flora Christianensi dedit.

Huc pertinet *H. collinum* Auct. Norv. saltem pro optima parte.

β. *virescens*: folia virescentia parum l. vix glauca, oblongo-lanceolata, acutiuscula, denticulata, margine et carina albido — l. fulvescenti — pilosa, subtus præsertim in carina pube minutissima stellata demum evanescente parce adspersa; caulis scapiformis 1—1½ ped. 2—3 — furcatus 4—8 — cephalus, capitulis subcorymbosis, sæpius elongato — pedicellatis.

— *setosum*: foliis late — oblongo — l. subobovato — lanceolatis, caule usque a basi setis horizontalibus apicem versus crebrioribus diametrum subæquantibus vestito. — In subalpinis ad Opdal Örkedalæ *Blytt*; in inferalpinis in Toten *Sommerfelt*. Hæc quoque forma pro *H. collino* venditur.

— *scabrum*: foliis anguste l. oblongo — lanceolatis pilis brevibus margine et carina vestitis, caule usque a basi pube stellata brevi et pilis simplicibus nigris raris scabro. — In subalpinis inter Mørkedal Voss et Vig Sogn d. 4 Aug. 1839. Hæc forma foliis et caule fere *H. cymosi* L. floribus vero *H. auriculæ*, inter utrumque media ad *H. auric. cymoso* — *auricula* Fr. forsân referenda.

3. *H. præaltum* Vill Fr. Nov. mant. 1. p. 15, mant alt. p. 43, 44. — Af denna art, hvilken hittills icke blifvitt funnen i Sverge, förekomma i Norge åtminstone tvenne former, af

hvilka jag erhållit den ena af *Blytt* och sett den andra i *Sommerfeldts* herbarium

α. *H. obscurum* Reichb. Iconogr. fig. 115. Exc. p. 263. Rhizoma obliquum crassum fibras multas emittens. Folia glauca erecta, radicalia exteriora obovato — lanceolata basi attenuata apice rotundato obtusa denticulata, interiora angustata — lanceolata sublinearia basi æqualiter attenuata apice acuta, omnia margine et carina l. etiam interdum utrinque l. tantum subtus setis longis rigidis albidis adspersa. Stolones (in nostris speciminibus) nulli. Caulis scapiformis fere pedalis gracilis strictiusculus teres, folio unico lineari — lanceolato acuminato semiamplectente margine et carina setoso — ciliato ornatus, setis rigidis albidis diametrum subæquantibus usque a basi vestitus, inferne de cetero glaber, apicem versus pilis brevioribus glanduliferis aliisque raris minutissimis stellatis immixtis. Inflorescentia cymoso — corymbosa ramo florifero 1—2 poll. infra cymam interdum exserto, cujus loco saltim adest bractea linearis minuta. Pedunculi patentes 2—4 — flori pedicellique bracteati glanduloso — et stellato — pilosi. Capitula 5—12 parva sæpius conferta, pedicellos superantia l. æquantia. Involucra cylindracea, atrovirentia; squamis lanceolato — linearibus carina glandulosis. Flores aurei concolores quam ceterarum specierum minores.

In littorali Telemarkia inferioris ad Helleaasen prope Brevig et in Langö ad Langesund legit *Blytt*, qui specimina descripta benigne communicavit. — (Cfr. Bot. Not. 1840 p. 47).

De exemplar af den norska vexten, hvilka jag sett, skilja sig från den citerade figuren genom smalare blad (i hvilket hänseende de mera likna *H. piloselloides* fig. 80, 81), lägre mera fåbladig stjelk och fåblömmigare vippa; blomskafen äro icke heller så båglikt böjda.

β. *parviflorum* Fr. l. c. *H. piloselloides* Hartm. Sk. Fl. ed. 3. p. 186. *H. dubium* var. *Somf. Suppl. Fl. Lapp. p. 31* (ob locum). — Till den af *Hartman* lemnade beskrif-

ning har jag ej annat att tillägga, än att vippan på det i *Sommerfelts* herb. förvarade exemplar har 18 blomster, hvilkas skaft äro utstående. Detta exemplar är, enligt *Sommerfelts* egen upgift, taget i Saltdalen och han ssade sig icke annorstädes hafva samlat denna form, hvaraf hæn ville erinra sig hafva sändt exemplar till Hartman; huru det af denne i 2:a upl. af Skandinavians flora och derefter af *Fries* i Mant. Nov. uptagna vextstället "Overdalen" tillkommit, kunde *Sommerfelt* icke förklara. Jag inser icke heller något skäl, hvarföre icke *H. dubium* α Suppl. Fl. Lapp. kan hitföras; den beskrifning, som der meddelas, tyckes miig tvertom ganska väl passa, om man undantager de små stjernlika hår, hvilka upgifvas förekomma på de yngre bladen; en omständighet hvarpå icke någon vigt bör läggas; sjelfvaa *H. auricula* har stundom dylika hår, som slutligen försvinna; de öfriga karaktererna "folia lanceolata basi attenuata pilis albis ad marginem et nervum crebris in pagina superiore raris — simis; Pubes stellata sub apicem modo caulis et in pedunculis parcissima observatur; Flores corymboso — paniculati," öfverensstämma förträffligt; då deremot allt som säges om *H. dubium* β till punkt och pricka passar in på *H. cymosum*. *Sommerfelt* har förblandat båda arterna, hvilket är temligen ursäktligt, då han ej egde tillgång till några italikare och nyare arbeten och planchverk; de af honom under *H. dubium* α anförda synonymer måste alla uteslutas, såsom icke hörande hit, utan till *H. cymosum* och dess former.

4. *H. cymosum* L. Fr. Bland de arter, som höra till afdelningen *Pilosellæ* är knappast någon, hvilken i högre grad än denna framstår under olika former eller gifvit anledning till bildandet af ett större antal nya arter; och ser man endast ytterligheterna, så kan man visserligen vara fröstad att betrakta dem såsom egna väl skiljda arter; men lhar man tillgång till den mängd mellanformer, som förekomma och hvarigenom dessa ytterligheter sinsimellan förbindas, så måste man öfvergifva nyssnämnda mening, och kanske snarare

känna fallenhet, att än längre utsträcka omfånget af närvarande species; så till ex. finnas former med ända till 50 — blomstrig, med få — och med en — blomstrig stjelk, med blomstern i den mest reguliera cyma och oregelbundet spridda, med temligen stora och mycket små blomster; med stjelk hispid af långa utstående hår och endast sträf af nästan omärkligt ludd; mångbladig och nästan bladlös; bladen varierande till form och härighet; äfvensom till färg; stolonier ofta inga, stundom långa rotsläende. Att bestämma några gränsor mellan dessa former synes mig omöjligt; jag vill dock här nedanför uptaga dem jag eger från Norge, icke såsom jag ansåge skiljandet, upräknandet och beskrifvandet af en mängd former ega särdeles värde, utan endast för att ådagalägga mångformigheten och lemna materialier till den, som skulle få lust roa sig med att vidare bearbeta dem. — Med hänseende till den geografiska utbredningen inom Skandinavien är denna artt anmärkningsvärd, i det att den i Sverge liksom i Norge synes undfly grannskapet med vesterhavet; således är den ingallunda sällsynt i Sverges östliga provinser, men saknas alldeles i dem, hvilka ligga utmed Kattogat. På samma sätt synes den i Norge allmän kring Kristiania — fjorden samt i hela mellersta delen af landet, hvarest den stiger temligen till fjälls; deremot saknas den helt och hållet på vestkusten; under min vandring i sydvestra Norge 1826 såg jag den ingenstädes, likaså litet som i den del af vestliga Norge, som jag besökte 1837 och 1839; icke heller är den uptagen i Blytts förteckning öfver vexterna i Voss, ej heller har jag funnit dem af någon annan antecknad från de vestra trakterna förrän vid de djupa fjordarne norr om Trondhjem t. ex. vid Thynæs i Skogn i Værdalen funnen af *Zetterstedt* och i Saltdalen funnen af *Sommerfelt*. Den trakt af Norge, der den tyckes visa sig mest föränderlig, är dels kring Kristianiafjorden, dels isynnerhet Valders och tillgränsande trakter. De af mig kända former från Norge skulle kunna bringas under fyra underarter, mellan hvilka likväl så många öf-

vergångar och mellanformer finnas, att det synes omöjligt, att, såsom flere nyare författare gjort, skilja dem såsom egna arter. Någon med *H. echioides* fullt öfverensstämmande form har jag från Norge icke sett, ej heller någon fullkomligt lik *H. fallax*, ehuru åtskilliga, som till den bilda öfvergångar.

a. pubescens: foliis sublanceolatis, acutis, pube stellata brevi scabris, setis brevibus margine et carina interdum ciliatis; caule paucifolio setis brevibus raris l. nullis adperso, unacum pedunculis pedicellis et involucris subcylindraceutis pube brevi stellata vestito; inflorescentia subcymosa, glandulosa, floribus numerosis l. paucis, quoad magnitudinem variantibus.

— *cymigerum*: foliis oblongo — lanceolatis, caule elato capitulis dense cymosis breviter pedunculatis mediocribus sæpius numerosis (rarius subternis); — Kristiania *Schübler*, *Sommerfelt*; Drivstuen Dovrefjeld *Blytt*; Hadeland *ipse*.

— *Vaillantii*. H. Vaillantii *Tausch Flora 1828 Ergänz. Bl. p. 57*: foliis elongato — lanceolatis sparse breve setosis, caule elato scabro, corymbo subcymoso multifloro, pedunculis elongatis glanduloso — et stellato — pilosis, capitulis mediocribus pedicellos æquantibus, involucris glandulosis et stellato — pubescentibus pilis rarioribus longioribus simplicibus basi immixtis; stolonibus elongatis apicem versus fulvo villosis. — Hurdalen Övre Romerige leg. et ded. *Sommerfelt. Reich. Iconogr. fig. 116* defectu stolonum priori, inflorescentia vero huic conveniens medium inter utrumque tenet locum; e Blekingia habeo specimina, quæ cum ea optime congruunt.

— *congestum*: radice sæpe multicipite astolonosa, foliis oblongis l. oblongo — lanceolatis acutiusculis margine (sursum sæpius nudo) et carina setosis de cetero glabris pube stellato parca demum evanescenti; caule vix pedali undique stellato — pubescente præsertim superne canescente; ad basin setis horizontalibus vestito, 2—3 phyllo; cyma congesta paucis (3—8) flora, capitulis parvis quam pedicelli subsimplices

pube stellata albida dense vestiti subduplo longioribus; involucris primum canis demum nigricantibus glanduloso — et stellato — pilosis. — Husbergsö prope Kristianiam legit et dedit *Blytt*.

— *microcephalum*: radice astolonosa, foliis anguste — oblongo — lanceolatis acutis l. acuminatis undique pube brevi stellata vestitis setis rarioribus interdum ciliatis, caule ultrapedali gracili rigidulo 2—4 — phyllo pube brevi stellata scabro setis horizontalibus sparsis basin versus interdum vestito, cyma simplici l. composita, capitulis parvis quoad numerum valde variis, pedicellis canis variæ longitudinis in diversis specimenibus; involucris cano — l. atro — viridibus pube stellata et pilis glanduliferis undique vestitis. — Kristiania, Moe Gudbrandsdaliæ *Blytt*; Ringebo et Sollien Gudbrandsdal *Sommerfelt*; Thynäs Skogn Værdaliæ *Zetterstedt*. — Specimina Sommerfeltiana cyma magis composita et multiflora, pedunculis pedicellisque magis elongatis et involucris magis canis a ceteris differunt. — Ad hanc formam pertinet *Fl. Dan. fig. 810*, quæ exacta est, si involucra minus bene picta excipias.

— *oligocephalum* *Blytt* Herbar.: radice astolonosa, foliis lanceolatis acutis (exterioribus ut apud omnes *H. cymosi* formas obovato — oblongis obtusis) margine carina et pagina superiore setosis subtus parce stellato — pubentibus; caule basi sæpius purpurascente gracili pedali et ultra subdiphyllo inferne setis diametrum æquantibus superne nullis l. valde rarescentibus vestito, pube stellata basin versus parca superne densiori tecto; cyma simplici, capitulis paucis (1—3) mediocribus, involucris è viridi nigricantibus nec non pedicellis capitula subæquantibus pube cana stellata et pilis nigris glanduliferis vestitis pilis longioribus paucis immixtis. — In calcareis ad Finden Par. Torpen Land legit et dedit *Blytt*. Hæc forma per formam *acutifoliam* (vide infra) ad varietatem sequentem viam pandit.

β. setosum: foliis lanceolatis l. lingulato — lanceolatis subacutis margine carina et utraque pagina setosis pube stel-

lata præsertim subtus immixta, caule paucifolio toto setis longis horizontalibus et pube stellata vestito, inflorescentia corymboso — cymosa, capitulis mediocribus, pedunculis pedicellisque sæpissime longe — setosis, involucris subcylindraceis basi villosis.

— *Columnæ Reich. Iconogr. fig. 34*: radice astolonosa, foliis exterioribus subobovatis obtusis interioribus lingulato — lanceolatis acutiusculis basi longe attenuatis, caule elato 2 — 4 — pedalis subdiphylo foliis elongatis sæpe acuminatis, cyma polycephala, pedunculis elongatis ramosis pedicellisque pube stellata pilis nigris glanduliferis aliisque longioribus canis simplicibus vestitis, involucris pedicellos æquantibus l. brevioribus fusco — virentibus ob pilos longos canos villosis aliis brevioribus nigris glanduliferis et pube stellata rariore immixtis. — Kristiania dedit *Blytt.* (In Blekingia Sveciæ ad Sølvesborg et Ronneby unacum formis ad var. *a* pertinentibus legi). — Inter omnes *H. cymosi* formas hæc primaria mihi videtur.

— *stoloniflorum*: radice plures emittente stolones ascendentes dense setosos floriferos, foliis oblongo — lanceolatis acutis l. anguste — lanceolatis acuminatis, caule crasso ultrapedali setoso pube stellata et pilis glanduliferis toto et apicem versus dense vestito, cyma densa polycephala, pedunculis pedicellis involucrisque dense glanduloso — pilosis, capitulis majusculis, involucris pedicellos superantibus atro-viridibus vix villosis. — Kristiania *Blytt.*

— *strigosum*: radice astolonosa, foliis ut in forma *Columnæ* margine et utrinque valde strigosis subtus pube stellata subcanescentibus, caule elato præsertim basi, interdum toto, setis longis canis vestito foliis 2—3 anguste — lanceolatis acuminatis undique setosis ornato, inflorescentia l. dense cymosa l. subumbellata, pedunculis ramosis interdum elongatis, involucris cano villosis. — Passim circa Kristianiam *Blytt.* Ab *H. echioide*, cui proxime accedit, differt fol. radic. lati-

oribus, caulinis paucioribus, pubescentia minus lutescente, cyma magis sparsa capitulis minus villosis.

— *nigrescens* Blytt Herb.: radice astolonosa, foliis prioris sed paucioribus nec tam dense setosis pube stellata parca demum evanescente; caule elato $1\frac{1}{2}$ —2 pedali inferne albido — setoso setis apicem versus valde rarescentibus pube stellata parca vestito pilis nigris sparsis superne ornato, corymbo cymoso haud denso 6—20 — cephalo pedunculis simplicibus l. ramosis pube stellata densa cana et, præsertim superne, pilis simplicibus longis vestitis, capitulis mediocribus, involucris nigrescentibus villo longo cano et pilis brevioribus glanduliferis nigris tectis. — Ad Drivstuen Dovrefjeld: *Blytt*.

— *poliotrichum*. *H. poliotrichum Wimmer Schles. Fl. ed. 2. p. 443*: priori proxima, sed toto caule setis albidis curvatis tecto subtriphyllo foliis latioribus; cyma densa capitulis plus minus numerosis, pedunculis ramosis pedicellis involucrisque pilis longis albis laxis subarachnoideo — villosis; pilis glandulosis versus apicem foliolorum involucri fusco — virescentis paucis. — Ad Nystuen Filefjeld: *Blytt*.

— *acutifolium* Blytt Herbar.: radice astolonosa, foliis lanceolatis l. oblongo — lanceolatis angustis sæpius acuminatis, superne, margine (præsertim basin versus) et nervo dorsali albido-setosis, subtus pube cana stellata plus minus densa vestitis, interdum *H. Pilosellæ* modo candicantibus, caule gracili subpedali toto l. basi tantum setis canis sparsim vestito, ob pubem brevem stellatam canescente; cyma sæpius inordinata pauci — (3—9) flora, pedunculis elongatis pedicellisque pilis nigris glanduliferis et pube stellata cana dense vestitis, capitulis parvis, involucris e nigro viridibus pilis laxis canis basin versus densioribus villosis aliis nigris brevibus glanduliferis immixtis. — Nystuen Filefjeld: *Blytt*. — Formæ *oligocephalæ* var. pubescentis proxima, ob involucra villosa et caulem sæpe sparsim setosum huc relata.

— *pumilum*: radice astolonosa, foliis lanceolatis elongatis caulem digitalem 1—phyllum subæquantibus undique cau-

leque dense setosis; capitulis 2—4 dense confertis, involucri canescentibus pedunculisque brevissimis glanduloso — et stellato — pilosis setis longioribus immixtis. — Hovedö extra Krtstianiam: *Blytt.* — *H. angustifolio* Hoppe proxima videtur, saltem si descriptionem in *Gaudin Fl. Helv. vol. 5 p. 78* respicias, nec multum obstant figura et descriptio ipsius *Hoppei* in *Sturm Deutsch. Fl. 1. Bändch. 10 H. 37.*

γ. laxum: Meyer chlor. Han. sec. Koch.: foliis anguste lanceolatis acutis l. acuminatis setosis l. pilosis, caule paucifolio toto l. inferne setoso, præsertim superne stellato pubescente; inflorescentia laxa inordinate cymoso — corymbosa, capitulis variæ magnitudinis involucri pedunculisque stellato pubescentibus sæpius glanduloso — pilosis interdum setis adspersis.

Hanc varietatem, *H. fallax* Auct. comprehendentem, ad *H. præaltum* referunt *Koch* et *Wimmer*, quod vero fieri non potest, nisi omnes limites inter hoc et *H. cymosum* tollere velis. *H. præaltum* et *hirsutum* Koch Syn. p. 448 in Blekingia in consortio *H. cymosi* *α* et *β* optimum ilegi, quæ forma a Norvegicis differt tota herba canescente, stolonibus floriferis, involucri villosis. — Formæ hujus varietatis viam pandunt non modo ad ceteras hujus speciei varietates sed etiam ad *H. præaltum*. Sequentes e Norvegia habeo formas, quæ omnes stolonibus carent.

— *pubens*: foliis oblongo — lanceolatis breviter setosis subtus stellatis, caule toto stellato — pubescens basin versus setis brevibus vestito, cyma minus inordinata, capitulis haud numerosis parvis, involucri atro-viridibus pedicellisque densius glanduloso — pilosis. — In Mistberg Par. Eidsvold Romerige: *Blytt.* — Transitum format ad var. *α*.

— *ramosum*: foliis lanceolatis utrinque cauleque setis albidis longioribus sparsim vestitis subtus parce stellato — pubescentibus, caule ultrapedali pube stellata apicem versus densiori tecto supra medium ramos 1—2 exserente, unde cyma agis quam ceterarum inordinata evadit; capitulis parvis, pe-

dunculis pedicellisque elongatis involucrisque glanduloso pilosis stellato pubescentibus et setosis. — Froen Gudbrandsdaliæ et Rejen Par. Slidre Valdres: *Blytt*. Specimina e Slidre differunt involucris cano — viridibus magis setosis minus glandulosis.

— *grandiflorum*: foliis anguste lanceolatis albido setosis vix stellato pubescentibus, caule præsertim basin versus setis albidis horizontalibus tecto pilis stellatis aliisque nigris glanduliferis inferne rarioribus superne densioribus vestito, cyma inordinata haud multiflora, capitulis majusculis late ovatis, pedunculis pedicellisque cano — stellato — pilosis immixtis pilis nigris glanduliferis, quales etiam obtegunt involucria atro viridia parce setosa. — Ringebo Gudbrandsdaliæ: *Sommerfelt*. — Quoad folia *H. præalto*, quoad flores var. subsequenti proxima.

δ. macrocephalum: radice sæpius stolonifera, stolonibus floriferis, foliis oblongo — lanceolatis acutis denticulatis plus minus strigosis et stellato — pubescentibus; caule stellato pubescente scabro setis nullis l. vage sparsis 1—2 phyllo; inflorescentia corymboso — cymosa, capitulis majoribus quam præcedentium, alabastris hemisphæricis, involucris late — ovatis basi sæpe rotundatis nigricantibus l. virescentibus.

— *thyrsoidium*: stolonibus procumbenti — adscendentibus $\frac{1}{2}$ spithamam longis demum floriferis; foliis anguste oblongo lanceolatis basi æqualiter attenuatis, margine et carina subsetosis subtus sparsim stellatis supra glabrescentibus; caule elato 1—2 pedali undique pube stellata tecta pilis glanduliferis immixtis, basin versus setis patentibus diametrum vix æquantibus interdum vestito; inflorescentia subthyrsoidia pedunculis alternis 3—6 — floris pedicellisque breviter cano — stellatis subfarinosis et glanduloso — pilosis, capitulis medio-cribus, involucris ovato — cylindræis canescentibus stellato et glanduloso — pilosis pedicellos superantibus. — Prope Tomlevold Land (7 Juli 1839); inter Frydenlund et Strand Par.

Nordre Ourdal Valdars (9 Juli 1839). — Ad varietatem *a* transitum efficit.

— *tenerum*: radice astolonosa, foliis lanceolatis margine (præcipue basin versus) pagina superiori et carina plus minus setosis, utrinque l. subtus pube stellata parca sæpe evanescente adpersis, rarius glaucescentibus; caule gracili vix pedali toto stellato — pubente inferne sæpe setoso, apicem versus præsertim glanduloso; corymbo denso capitulis 3—8 ovatis pedicellos sæpius superantibus, involucri atroviridibus stellatis et glandulosis rarius setosis. — Infra Quamsklev ad Öjlo Par. Vang Valdars in consortio *H. aurantiaci* (10 Juli 1839).

— *dubium* Fr. Nov. p. 253. *H. dubium* Fl. Dan. t. 1044. *H. auricula* var. *Sommerf. in Mag. for Nat. Vid. 8. p. 252*: stolonibus 2—6 e basi prostrata sæpe radicante ascendentibus floriferis; foliis lanceolatis l. oblongo — lanceolatis undulato plicatis margine (basin versus) carina et utraque pagina setis sæpius elongatis canis plus minus conspersis, subtus pube stellata parca evanescente vestitis; caule $\frac{1}{2}$ —1 pedali toto pube stellata et pilis nigris glanduliferis apicem versus densioribus tecto inferne setis canis horizontalibus diametrum æquantibus sæpius vestito; inflorescentia plus minus laxe corymboso — cymosa interdum dense cymosa, qualis ex eadem radice variat; capitalis ovatis magnis, involucri atroviridibus unacum pedunculis pedicellisque, ea subæquantibus l. brevioribus, pilis canis brevibus stellatis et aliis longioribus nigris glanduliferis dense vestitis. — In subalpinis Numedaliæ supra Vægeli versus Tind Telemarkiæ (27 Juni), inter Tonsaasen et Frydenlund Ourdal Valdars (7 Juli), Maristuen Filesfeld (25 Juli 1839). — Tab. cit. Floræ Danicæ huc pertinere dubium haud est; cum spec. nostris e Valdars, unde exemplar depictum est, optime convenit, si excipias setas, quæ in fig. desunt, quæ vero nota tam levis est et fallax, ut in ea haud sit hærendum, ipse quoque habeo ejusmodi plantam, a forma jam descripta nullo de cetero

modo discrepantem. — *Tausch* in Flora 1828 Erg. Bl. p. 56 hanc figuram ad suum *H. pratense* β refert, nec male cum diagnosi l. c. data congruit nostra planta. Quo verò modo *Froelich* in Decand. Prodr. 7. p. 202 ad *H. radio-caule* Tausch eandem figuram a *H. pratensi* T. remotam contra ipsum auctorem referre potest, haud perspicere valemus.

— *ramosum*: omnia ut in priori, sed caulis ramos l. pedunculos plures elongatos exserit, quorum infimus infra medium caulis egreditur; rami inferi sunt monocephali, superiores 2—3 — cephalii. Involucra minus glandulosa pilos plures simplices longiusculos canos gerunt. — Infra Grindfeld ad Vang Valdres (11 Juli 1839).

— *sphærocephalum*: cum forma, nomine *dubii* nuper descripta, prorsus convenit; caulem vero habet furcatum, capitula majora pedicellis duplo longiora, involucris hemisphæricis atro — canis setis simplicibus canis pilis nigris glanduliferis et pube parciori stellata vestitis; corollæ magnæ subtus sæpe purpureo — lineatæ. — In subalpinis inter Bergsfjeld et Vang Valdres (12 Juli 1839). — Huc forte referendum *H. floribundum* Wim. et Grabowsk. Fl. Siles. 2. 2. p. 204.

— *glaucescens*: priori proximum, stolonibus numerosis adscendentibus floriferis basi purpurascente setosis superne stellato — pubescentibus; foliis spathulato — l. late — oblongo — lanceolatis glaucescentibus undulato — pilicatis supra glabrescentibus, margine carina et pagina inferiori setosis pube stellata parce immixta; caule furcato setis et pube stellata inferne rarioribus superne densioribus vestito; capitulis prorsus prioris, sed minus glandulosis et magis longiusque setosis. — In Olberg ad Slidre Valdres (9 Juli 1839). — Nisi adessent formæ *dubia* et *sphærocephala* ad *H. auriculam* potissimum retulissem, ab iis vero separari haud potest.

De nu framställda formerna vitsorda tillräckligt den polymorfa beskaffenheten af *H. cymosum*. Hvad synonymien angår, kan det ej sältas i fråga att ju *Linnés H. cymosum* hör till

denna art, äfvensom att han derunder inbegripit åtminstone α , β , γ ; att nyare författare synas tveka hvar de skola hänföra detta synonym, är ej underligt, då de af den enda arten fabricerat så många, att det är snart sagdt omöjligt att för dem upleta karakterer.

Huru *Froelich* i Decand. Prodr. 7. p. 206, såsom grund derföre att Linnés synonym bör hänföras till *H. echioides*, kan åberopa *Fries'* auktoritet, är så mycket besynnerligare, som denne (Novit. Fl. Svec. p. 251) uttryckligen säger om denna form: "hæc non est primaria Linnæi". Att *Fries* under sin var. α . af *H. cymosum* innefattar de här förut framställda varieteterna α och β är klart, och de skilja sig egentligen icke genom annat än beklädnaden. Dessa båda varieteter sammanfattas äfvenledes af *Koch* och *Wimmer* under *H. Nestleri*. — *Tausch* synes vid sin *H. cymosum* hufvudsakligen afse var. β ., ehuru den af honom citerade figuren ur Fl. Dan. bestämdt hör till α ; föröfrigt passar "anthodium foecundatum subglobosum" icke in på den hos oss allmänaste. — Af alla de anförda formerna synes var. δ mest utmärkt, men den är genom mellanformer så förenad med de öfriga, att den ej kan fränskiljas.

5. *H. aurantiacum* L. Fr. Nov. p. 254, Mant. alt. p. 44. Ehuru utmärkt denna art än visar sig genom blommornas färg, är den dock föga skiljd från föregående; bladen variera icke allenast till formen utan ock till beklädnaden, så att de yngre nästan alltid äro på undra sidan försedde med strödda stjernlika hår, hvilka stundom blifva qvarsittande, äfven på de äldre fullt utvuxna; blomhufvudernes antal är äfven ganska olika; vippan är till en början tät, men blir slutligen mera utbredd genom det att blomsterskaften förlängas; blommornas färg är äfven föränderlig; formen med gula blommor, som lär förekomma i Sweitz, har dock ännu ej blifvit anmärkt i Skandinavien, hvarest en annan form deremot är funnen med gula blomkronor, hvilka på undra sidan äro upptill försedda med en bred pomeransfärgad strimma. Stjelken

är alltid beklädd dels med stjernlikt ludd, dels med långa borst, hvilka på stjelkens öfre del oftast äro svarta och isynnerhet på blomskäften äro tätta och långa. Här nedan har jag anfört de former af denna art, hvilka jag eger från Norge. — Hvad artens utbredning inom Skandinavien angår, så saknas den alldeles i Sverige, hvaremot den synes icke särdeles sällsynt i mellersta Norges fjälltrakter, ehuru den icke här förekommer allestädes. På sydligaste delen af Heckfjeld anträffade jag den år 1826 ymnigt i Aaseralds socken dock allenast på tvenne ställen nemligen vid Aaseralds kyrkoby och vid Lysland; den är äfven funnen i Telemarken, Hardanger, Hallingdalen, på Filefjeld, vid Vang i Valdets samt på Dovrefjeld; på dessa sistnämnda ställen synes den dock vara sällsyntare.

— *cinerascens*: radice sæpius astolonosa, foliis oblongo lanceolatis obtusiusculis, pedunculis involucrisque longe setosis sparse glanduloso — pilosis; involucris atro — cinerascensibus, corollis aurantiacis. — In Heckfjeld ad Aaserald Dioc. Kristiansandensis (Juni 1826); infra Quamsklev ad Öjlo Par. Vang Valdets (10 Juli 1839) forma minor minus setosa corollis pallidioribus. — Cum hac forma quoad folia et caulem optime convenit All. Ped. T. 14 fig. 1; flores vero tam magnos numquam in hac specie observavi. — Caulis variat spithamæus et sesquipedalis, cyma plus minus densa 3—20 flora.

— *nigrescens*: stolonibus elongatis prostratis subaphyllis; foliis oblongis acutiusculis, caule superne involucris nigrescentibus pedunculisque setis atro — canis vestitis pilis brevioribus glanduliferis immixtis, corollis aurantiacis. — Nystuen Filefjeld (22 Juli 1839).

— *croceum* Blytt Herb.: stolonibus (in meis speciminibus) nullis; foliis oblongo — lanceolatis acutis; vestitu prioris sed setis brevioribus, pedunculis magis elongatis, involucris nigrescentibus, corollis croceis (luteis extus linea lata crocea notatis). — Nystuen Filefjeld: *Blytt*.

— *obovatum*: stolonibus demum adscendentibus foliosis; foliis radicalibus obovatis l. obovato — lanceolatis acutis denticulatis interdum subserratis, caule setis subcurvatis et pube stellata vestito superne pedunculis et involucris canescentibus setosis et sparse glanduloso — pilosis. — Ad pedem alpis Geteryggen ad Jerkin Dovrefjeld (27 Juli 1837). — Unicum legi specimen floribus non adhuc explicatis cum Tab. 1112 Floræ Dan. prorsus conveniens, si excipias stolones, qui ex collo nec ex inferiori parte radicis exeunt; dentes foliorum acuti, in hac forma magis quam in ceteris perspicui, in figura quoque desunt. — Ob stolones deficientes huc vix referri potest forma a *Blytt* ad Drivstuen in Dovrefjeld lecta, de qua cfr. Nytt Magazin for Natur-Vidensk. 1:e Bind p. 302. (Fortsättes).

II. Literatur.

1. *Stockholms Flora, eller korrt beskrifning af de vid Stockholm i vildt tillstånd förekommande växter. Med en inledning, innehållande en öfversigt af Stockholms-traktens naturbeskaffenhet. Af Joh. Em. Wikström. Förra delen. Jemte en charta öfver Stockholms omgifning på en mils afstånd.* Stockholm, Norstedt et Söner, 1840. VIII, 185, 423, 27 sid 8:o h.

Ehuru det icke kan annat än medgifvas, att Svenska floran hör till de bäst undersökta och bearbetade i Europa, så finnas likväl inom dess gebit flera trakter, om hvilkas vegetations-förhållander man har nästan inga eller åtminstone högst ofullständiga underrättelser. Bland dessa hörer äfven trakten kring Sverges hufvudstad. Visserligen ega vi en omkring år 1780 uppsatt samt i Göteborgska Vetenskaps och Vitterhets-Samhällets handlingar för 1808 införd "Flora Stock-

holmiensisⁿ af D:r *Næzen*, men dels är den gammal, dels ock både ofullständig och okritisk (så t. ex. äro deri uptagna flera vexter som ej äro Svenska, o. s. v.), och ehuru många och skicklige Botanister än vistats i Stockholm, har dock ingen skridit till bearbetande af dess flora, utan nödgas man i deras skrifter sammanleta de deri förekommande strödda anteckningar, som kunna uplysa vegetationen i denna vackra och ingalunda i botaniskt hänseende fattiga eller ointressanta trakt.

Redan för flera år sedan berättades det, att Prof. *Wikström* hade för att fylla denna lucka i kunskapen om fäderneslandets vegetation, utarbetat en flora öfver Stockholms-trakten; utgifvandet af densamma har man likväl förgäfvets emotsett ända till dess det arbete, som utgör föremål för närvarande anmälan, i början af sistförflutna året utkom. Det skulle förr blifvit anmält, om det varit möjligt att i bokhandelsväg erhålla detsamma; Ref. har måst vända sig till Förf. för att komma i besittning af detta arbete, hvilket för honom var af så mycket större intresse, som det redogör för vexternes utbredning i en, för afhandlandet af de vextgeografiska förhållanderne inom Sverge, vigtig trakt.

Förrän ref. öfvergår till redogörelsen för sjelfva arbetet (i hvilket afseende han kan vara så mycket kortare helst redan på ett annat ställe, neml. i den literära tidningen *Studier Kritiker och Notiser 1841 N:o 3*, haraf lemnats en öfversigt, till hvilken han får hänvisa), torde det vara på sin plats att yttra några ord om den norm, som enligt hans förmenande bör följas vid en special-floras utarbetande.

Som närmaste afsigten med en sådan flora måste vara att lemna en fullständig och trogen skildring och kännedom om vegetationsförhållanderne inom den antagna trakten, hvarvid det vextgeografiska enligt sakens natur i främsta rummet kommer i betraktande, så bör den innehålla dels en fullt saker och tillförlig nomenklatur öfver de inom gebitet verk-

ligen funne i vildt tillstånd förekommande vexterna, dels ock en noggrann och fullständig uppgift på vextställen, hvarvid äfven särskildt hänseende bör fästas på lokala, vare sig geognostiska eller andra viktigare förhållander. Har man derjemte med arbetet någon biasigt, såsom att lemna en handledning för nybegynnaren (något, som ej gerna kan komma i fråga så framt icke inom gebitet finnes något läroverk, i hvars undervisningsämnen naturvetenskaperna ingå), så böra diagnoser öfver släkten och arter samt i det högsta mågra korta habituella beskrifningar meddelas. Hvad synonymmien angår, bör icke mera lemnas, än anvisning på landets allmänna flora, der man kan finna arten vidare beskrifven, samt på de arbeten, som speciellt angå den ifrågavarande trakten och hvari något af intresse rörande vexten förekommer. Vid vexternes uppställning bör helst naturliga metoden följas, så framt man icke för åfvan angifna biasigt vill föredraga den artificiella, i hvilket fall likväl en öfversigt enligt den förra alltid bör lemnas; sedan Prof. *Fries* börjat utgifvandet af *Corpus florarum provincialium Sveciæ*, bör i alla svenska specialfloror den i Flora Scanica begagnade uppställningen nyttjas för att åstadkomma enhet och underlätta jämförelsen. Utom dessa fordringar af sjelfva vextförteckningen (i hvilken naturligtvis böra uptagas icke allenast arter, utan ock utmärktare under- och af-arter, hvilka, i fall de ej förr äro anmärkta, böra karakteriseras, bör en dylik flora äfven såsom inledning lemna en kort framställning af sjelfva trakten, såvida som vegetationens utseende och beskaffenhet deraf bestämmes, äfvensom dels en historisk öfversigt af hvad förut för kunskapen om vegetationen inom samma trakt blifvit tillgjordt, dels ock en upräkning af de inom gebitet förekommande naturliga familjer med angifvande af antalet af de till hvarje familj hörande arter. Slutligen bör äfven en förteckning öfver de der förekommande förvildade vexter såsom bihang bifogas, enär mycken uplysning öfver vegetationens historia i en framtid häraf kan hämtas.

Will man vid bedömandet af nu ifrågavarande första del af Stockholms flora tillämpa hvad här nu är antydt, finner man att deri meddelas snarare förmycket än förlitet. I inledningen (hvaraf, enligt den särskilda titeln, ännu en afdelning skall följa) innehålles en mängd saker, som för botanisten sakna allt intresse och utgöra tvertom en onödig barlast. De delar, som äro på sin plats, utgöras af kapitlen om klimatet, om årstiderna och vextlighetens framsteg om våren, om Stockholms-florans historia samt, till en del, om traktens geologiska formation, men äfven detta skulle kunnat vara vida kortare och ändå fullständigt. — Ref. vill häraf anföra följande: hela trakten utgöres af urbergs-formation; årets medeltemperatur är $+ 5^{\circ},67$; vinterns $- 3^{\circ},45$, sommarens $+ 15^{\circ},79$, jordskorpanns medeltemperatur är $+ 6^{\circ},61$. Årliga nederbörden utgör 17, 58 dec. tum. — Vårsådden sker öfverhufvud i första hälften i Maj (1802 var den dock slutad redan den 1 April). Trädens löfsprickning vanligtvis i 3:e veckan af Maj. — Rågen mognar i förre hälften af Aug., hvetet i medio och kornet i sednare hälften af nämnde månad. — Löffällningen försiggår vanligen i sednare delen af Oktober. Intressanta underrättelser meddelas om flyttfåglarnes ankomst och om särskilda vexters blomningstid under särskildta år. — I fråga om Stockholms-florans historia anmärkes, att det älsta man i detta afseende känner, är O. Bromelii utnämning till "stadens herborist" år 1668. Linné blef *Botanicus publicus* 1738. — Vidare upräknas icke allenast alla de, som veterligen botaniserat kring Stockholm och lemnat några underrättelser om sina fynd, utan ock de märkligaste bland de vexter, som en hvar bland dem för första gången i denna trakt anmärkt. — Rörande sjelfva floran bör först anmärkas att, enligt hvad i förordet tillkännagifves, de 13 första arken (d. v. s. till ett stycke in på *Pentandria digyn*.) redan varit tryckta i 4 år förrän hela delen utkom; vidare att närvarande del sträcker sig till slutet af *Polyandria*. — Vexterna äro ordnade efter Liuneau-

ska systemet; släkten och arter försedda med diagnoser och i de flesta fall med förklaringar öfver benämningarne; arterna derjemte med synonymi ur Svenska floror och ur arbeten som röra Stockholms-floran samt med hänvisning till någon figur; vidare med utförliga och noggranna vextställen samt slutligen med korta habituella beskrifningar. Detta allt tyckes utvisa, att arbetet är ämnadt till en handbok för den vid Stockholms gymnasium studerande ungdomen; och i så fall är ingenting deremot att anmärka. Diagnoserna äro i allmänhet goda. Förf. har icke alltid varit konsekvent i fråga om att åtskilja eller sammandraga släkten och arter; i många fall har han dock upgifvit skäl för sitt förfarande. — Slutligen följer såsom bihang en förteckning på de i florans gebit förvildade vexterna.

Ref. önskar att andra delen af denna flora snart måtte utkomma, äfvensom att Förf. dervid ville bifoga en efter naturliga metoden ordnad öfversigt. I händelse något mera ekonomi iaktogs så med afseende på citater, som i allmänhet på hela trycket, skulle arbetet säkerligen vinna vida mer afsättning, än som man i fråga om denna del kan hoppas.

2. *Loca parallela plantarum, seu animadversiones physiologicæ — botanicæ de variis plantarum variationibus, præcipue in Svecia boreali observatis; quarum conspectum, cum suis causis atque effectibus illustratum, breviter exposuit Laurentius Lev. Læstadius Eccles. Karesuandensis in Lapponia Pastor.* — (Införd i *Nova acta regię Societatis scientiarum Upsaliensis. Vol. XI. Ups. 1839.* — Pag. 205—296).

På ett ställe i *Novitiæ Floræ Sveciæ* yttrar Prof. *Fries*: "Quis nobis dabit genuinam theoriam v. c. de alpium vi in vegetationis faciem mutandam?" Detta yttrande synes hafva föresväfvat Förf. vid nedskrifvandet af nu ifrågakvarande af-

handling, och i sanning skulle man tycka, att Förf., som tillbragt största delen af sin lefnad i en trakt, der han allestädes var omgifven af fjällvexter, vore mera än de flesta andra qualificerad att besvara nämnde fråga; men destill fordras icke ensamt att vara förtrogen med sjelfva fjällvegetationen; man måste äfven hafva observerat vexterna sådana de visa sig i andra trakter och under andra förhållander; man måste derjemte vara i tillfälle att rådfråga den i sednare tider alltmera ökade literaturen. Detta har icke varit förhållandet med Förf., hvilken lefvande i en aflägsen vrå af höga nordn, dit endast sällan underrättelser från den litcrära verlden kunna framtränga, nödgats lefva ett isoleradt lif. Det är därför ursäktligt, om hans åsigter blifvit något ensidiga; man skulle endast önskat, att han icke utsträckt dem längre än hans egen direkta erfarenhet nådde, eller åtminstone alltid gaf tillkänna, huru mycket som är observation och huru mycket är blott teori eller supposition. Derigenom skulle ännu mera värde tillkommit hans afhandling, hvilken dock icke kan eller bör betraktas såsom annat än en samling af materialier till lösande af den framkastade frågan. En olägenhet vid bedömande af densamma ligger deri, att den, enligt hvad vid dess slut tillkännagifves, är författad 1831, ehuru den först 1839 blifvit tryckt, och man icke vet om eller i hvad mån Förf. under dessa år funnit anledning modifiera sina åsigter eller att jemföra och kontrollera dem med hvad under denna tid rörande samma eller närslägtade ämnen, särdeles i Tyskland, utkommit.

Förf., hos hvilken de flesta Svenska Botanister, äfvensom många utländska, stå i förbindelse för största delen af de Lappländska vexter, hvarmed under mera än ett decennium vextsamlingarne blifvit riktade, hörer icke till antalet af de artfabrikanter, som börja blifva allt talrikare. Detta tillkännagifver han äfven i det korta förordet, hvari han förklarar det han anser för största äran att noga begränsa arterna och under hvarje sådan hänföra de former, som rätteligen

höra dit. Detta är också hvad han, med hufvudsakligt afseende på vexterna inom Torneå Lappmark, velat i närvarande afhandling göra, för hvilket ändamål han tagit i betraktande de formförändringar, som vexterna äro underkastade tillfölje af yttre momenters inverkan. — Vid framställningen af afhandlingens innehåll vill Ref. följa samma ordning, som i densamma iakttages, samt derunder framställa en eller annan anmärkning.

Bland de momenter, hvilka utöfva sitt inflytande på de arktiska vexterna, nämner Forf. i första rummet solen, denna "oculus mundi", som härstädes under nära två månader icke sänker sig under horisonten. För att framställa Forf. åsigt om dess inflytande, torde vara bäst begagna hans egna ord: "Quia vero flores, qui sunt plantarum lumina, quatenus oculorum vice funguntur, tantopere præsentia solis afficiuntur, ut sine illo nec rite explicari, nec florere possint: sequitur eos eo grandiores atque ampliores fieri, quo magis splendeat lumen. Hinc flores sub arcto, non tantum ampliores, quam alibi terrarum, sed etiam colore vivacissimo, nec non elegantia longe ornatissimi. Corolla valde speciosa superbiunt, idque, in fallor, ob lumen solare perpetuum, cujus vis, ratione florum, in ampliando et colorando sita est." Här nödgas Ref. genast göra den anmärkning, att detta är yttradt alltför vidsträckt och allmänt, ty hvem vill väl medgifva, att de arktiska blommorna äro de största och mest glänsande i verlden? eller hvad skall man säga om *Victoria Regina* och alla de öfriga storblommiga tropiska vexterna med deras herrliga färgor? eller, för att hålla oss inom vårt eget land, finnas väl inom den del af Lappland, der solen om sommaren icke vet af någon nedergång, några blommor, hvilka, vare sig i storlek eller färgprakt, kunna mäta sig med *Papaver*-arterna, *Glaucium*, *Ranunculus illyricus*, *Nymphæa alba*, *Geranium pratense*, *sanguineum*, *Sarothamnus*, m. fl. Likaledes har Ref. allt skäl att betvifla, det vexterna t. ex. på Dovrefjeld eller annorstädes på fjällen i mellersta eller

sydliga Norge, oaktadt de icke hafva att glädja sig åt en oafbrutet strålande sol, hafva smärre eller mindre glänsande blommor, än de ständigt solbeglänsa i Lappland. Dock — Författarens mening är väl, att hvad han sagt, ehuru det är uttryckt absolut, skall tagas endast relativt: d. v. s. att sådana vexter, som äfven förekomma i det sydligare låglandet, få då de vexa på fjällen större blommor, eller måhända rättare *synas* hafva dem större, emedan hela vexten i allmänhet är kortare och mera hopträngd; och då Förf. påstående så modifieras, vill Ref. lemna det sitt bifall, ehuru äfven härvid flera undantag förekomma; så t. ex. har *Epilobium origanifolium* (enligt Förf. äsigt blott en form af *Ep. alpinum*), som vexer i skogsregionen och går djupt nedom fjällen, betydligt större blommor än den på de högsta fjällen vexande egentliga *E. alpinum*; likaledes har *Primula farinosa* så väl i fjälltrakter som på låglandet mera än dubbelt större blommor, än den alpiska *Pr. stricta*. Icke heller kan Ref. medgifva att den ständigt lysande solen *ensamt* är orsaken till denna blommornas storlek; ty huru skulle det i så fall kunna ega rum, att vexternas blommor på Norges sydliga fjäll, för att ej tala om Alperna, icke äro mindre, utan till och med, för att döma af torkade exemplar, stundom större än de rent arktiske (*Papaver nudicaule* från Spetsbergen har t. ex. mindre blommor än på Dovrefjeld)? — Då Förf. i en not pag. 212, med anledning af *Myosotis alpestris*, hvilken han anser vara en fjällform af *M. palustris*, påstår att de i sednare tider åtskiljda arterna af detta slägte ingenting annat äro än varieteter af en och samma art, upkomna genom olika vextplats, och hvilka, sålänge denna icke förändras, visa sig konstanta, så har han utan tvifvel återigen gått alltför långt; ty utan att tala om rotens olika varaktighet, så har Ref. i Bleking samlat *M. stricta*, *versicolor* och *collina* på samma ställe och fullkomligt samma lokal, utan att de visat ringaste öfvergång till hvarandra. Ville man i alla släkten gå så strängt och diktatoriskt till

våga, som Förf. i fråga om Myosoterna, skulle arternas antal ganska betydligt förminskas, utan att just vetenskapen derpå komme att i lika grad vinna, och i detta som andra fall bör man betänka det gamla Horatianska: est modus in rebus, sunt certi denique fines. — Med anledning af *Potentilla alpestris*, som Förf. vill hafva till en varietet af *P. verna*, bör observeras, dels att den vexer äfven i Skåne, dels ock att man i så fall väl måste antaga den förra för hufvudformen men den sednare såsom en sammandragen form deraf; åtminstone har Ref. på flera ställen i Norska fjällen sett den nära i aln lång med upstigande stjelkar, en storlek hvartill den nedtryckta *P. verna* knappast hinner. — Ehuru Ref. just icke har särdeles mycket att invända mot antagandet af *Aira alpina* för en alpform af *A. caespitosa*, bör han dock med anledning af Förf. yttrande, att han på Helgeland samlat en *A. alpina* endast genom de axgroende blommorna skiljbar från *A. caespitosa*, nämna att han i Romsdalen i Norge samlat sjelfvaste *A. caespitosa* axgroende. — Solljuset inverkar äfven i det hänseendet på vexterne, att deras vegetationscykel deraf mycket påskyndas, så att i högsta nordnord långt mindre tid än annorstädes erfordras för deras utveckling och mognad, hvarpå sädesslagen framte ett allmänt känt exempel.

Lappländska vegetationens beskaffenhet bestämmes vidare deraf, att en betydlig mängd regn årligen faller, hvarigenom en myckenhet bäckar och floder erhålla näring och vidlyftiga kärr upkomma, hvilka gifva älskadt tillhåll för *Callamariæ* och *Amentaceæ* (egentligen *Salices*, som i Lappland synes hafva sitt förnämsta hemland). I denna omständighet vill Förf. äfven finna anledningen dertill, att lafvarne här äro talrikare än någor annorstädes (till individer men väl icke till arter). — Den årliga mängden af regn föranleder vidare, enligt Förf. tanka dels att åtskilliga vexter, som annars förekomma i kärr, här vexas på bergen, med anledning af hvilken skiljaktighet man af flera bland dem bildat

särskilda varieteter, till och med nya arter (att Förf. betraktar *Stellaria alpestris* såsom blott varietet af *St. uliginosa* kan Ref. ej bifalla); dels ock att amfibola former upstå genom det att samma ställe flera gånger årligen öfversvämmas, såsom exempel hvarpå anføres, att flera pilarter, som vexa vid elfstränderna, förete en tvåfaldig form, den ena med de nedra bladen smala glatta och bladiga hängskaf, den andra med de öfra bladen mera utsträckta på bredden och hängskaf utan blad; upkomsten af den förra förklarar Förf. på det sätt, att vattnet, som betäckt stället, hindrat vextens tidiga utveckling, hvilket åter ej varit förhållandet med den sednare; han anmärker att man ofta kan observera detta på en och samma individ, äfvensom att de flesta pilarter förekomma i Lappland med både bladiga och bladlösa hängskaf, så att den härifrån hämtade indelningsgrund synes vara högst osäker.

Förf. anser sig böra antaga, att de flesta varieteter hafva sin grund i de yttre momenter, hvaraf de bero. I den tempererade zonen, hvarest klimatet är jemnt och årstiderna lika fördelade, blifva vexterna fullkomligare och alla delar lika utvecklade; varieteterna blifva här äfven mera konstanta; i den kalla och heta zonen deremot eger icke en sådan jemvigt rum, hvadan äfven liksom en vibration förmärkes i vexternas utveckling och oväntade former frambringas. Hvad fjällen angår, är vegetationen der liksom undertryckt och kan ej, såsom annorstädes, i lika grad utveckla alla delar, hvaraf flera liksom sammanföras till en, hvarigenom upstår en "*vegetatio collectiva* i. e. ejusmodi ratio, qua non solum magnitudo totius plantæ diminuitur vel saltem abbreviatur, sed etiam de partium numero aliquid detrahitur." Sålunda hvad som i skogstrakterna är grenigt och uprätt, blir här enkelt och nedliggande; vexterna hafva ofta få men stora blommor, liksom voro flera grenar förenade till en och flera blommor till en enda (här synes Förf. sjelf medgifva, att det

ständiga solljuset icke är *enda* orsaken till fjällvexternes stora blommor).

Som vegetationens utveckling påskyndas af varmen, men hämmas och qväfves af kölden, så betraktar Förf. den skarpa arktiska kölden såsom närmaste orsaken, som föranleder denna kollektiva (eller måhända rättare sammandragna) vegetation; det är isynnerhet i fråga om fruktens mognad, som denna köldens inverkan uppenbarar sig. I Lappland äro också sådana vexter talrikast, hvilkas vegetation och fruktifikation till sin fulländning behöfva kort tid, eller hos hvilka frukten utgör den minsta delen af örten. — En så stor skillnad mellan köld och varma inom den kortaste tid och minsta afstånd visar sig ingenstädes i samma grad som i fjälltrakter, hvarest full sommar herrskar vid fjällens fot under det vintern råder på topparna; detta måste i hög grad inverka på vexterna; här af dessas föränderlighet i storlek (ofta från 1 tum till 1½ fot), i glatthet och hårlighet, enkelhet och förgrening. Till stöd för detta anförer Förf. flera exempel. *Saxifraga aizoon* betraktar han sålunda som en dylik sammandragen fjällform af den i de lägre regionerna vexande *S. Cotyledon*. Huru Förf. ännu, ens med frågetecken, kan hänföra den låga enblommiga formen af *Ranunculus acris* till *R. montanus* Willd. synes besynnerligt, enär denna sednare, som ännu icke veterligen är funnen i Skandinavien, är derifrån mycket utmärkt bland annat genom hårigt fruktäste. Äfven bland *Juncæ* och *Carices* anföras flera till stöd för Förf. sats, hvarvid några sammanträngda former af *Carices* beskrivas. Denna inverkan yttrar sig, enligt Förf. åsigt, äfven på bladen, hvilka från aflång form öfvergå till rund; på detta sätt uppkommer *Betula fruticosa* (Förf. menar troligen *B. humilis* Hartm.) af *B. alba*. Enahanda är förhållandet med en mängd *Salices*, som här vidlyftigare genomgås, hvilken framställning rummet dock tvingar oss att här förbigå utom den anmärkning af Förf., att inga andra karakterer inom detta slägte äro tillförlitliga än de, som hemtas från längden af fruktämnenas skaft relativt till

nectarium och stylus. — På fjällen äro starkaste vegetationskraften och varmans inflytande liksom koncentrerade vid jordytan och kring rötterna; härigenom uppkommer en "*vegetatio radicata*, quæ ad summum in alpibus enixa fastigium, quod radices ibidem maximam vegetationis partem constituent non solum perseverantia, sed etiam mole, id imprimis efficit, ut plurimæ species per radices propagarentur, caulibus etiam ac truncis in radicis speciem mutatis"; — sålunda hafva de flesta fjällträd en truncus subterraneus eller åtminstone procumbens, så att blott grenarne framsticka öfver jordytan; dessa blifva äfven afkortade, och bladen, hvilka förhålla sig analogt med stammen och grenarne, utbildas mera på bredden än längden, således mera rundade än lansettlika, hvilket han bestyrker med exempel hämtade från flera pilarter.

Förf. öfvergår derefter till sådana förändringar, hvilkas orsaker äro mindre påtagliga. Härvid anföres först det allmänna förhållandet, att vexter bli häriga på sandiga ställen, men mera glatta på fuktiga och öfersvammade. Bland andra exempel, som här återopas, uptages äfven *Cerastium alpinum*, som växande i torra bergs-springor blir luddent, men vid bäckar nästan alldeles glatt, i analogi hvarmed Förf. anser, att många bland de i sednare tider åtskiljde *Cerastia*, *Hieracia*, *Potentillæ*, *Myosotides*, *Salices* upkommit, hvilka således ej böra betraktas som egna arter, enär det blott är individer, hvilka, till följe af vexestället, fått ett något afvikande utseende; hvarvid han tillägger: "quasi species esset in loco, quod idem est, ac si locus faceret speciem, ut, mutatis locis, mutaretur etiam species in alienam speciem", hvilket allt är ganska sant, blott man aktar sig att icke öfver höfvan och endast på grund af tycke eller hugskott utsträcka analogien längre än vederhör. — Såsom en hufvudsaklig orsak till fjällvexternas härighet betraktar Förf. vidare de häftiga stormvindar, hvilka rasa i fjälltrakter, äfvensom nattfrosterne och glacierernas granskap, genom hvilket allt vexternas evaporation påskyndas och safterna

liksom förtorkas, till följe hvaraf, enligt Förf. åsigt, hårigheten uppkommer. Till styrko för allt detta anföras många exempel, och häri vill Förf. finna orsaken icke allenast till den mörka eller svarta hårighet, som är så vanlig och derjemte så frappant hos fjällvexterna, utan ock dertill, att vissa delar bli mörkare och få ett liksom svedt utseende, t. ex. kapslerna hos en del *Carices*. — (Då Förf. antar *Primula stricta* såsom var. af *Pr. farinosa*, med det tillägget "glabrescit in Lapponia, quia inundata aqua", torde det tillåtas fråga, hvarföre dessa båda i Drivdalen på Dovrefjeld i Norge, der de vexa blandade på ställen som om våren öfversvämmas, bibehålla sig oförändrade och utan att visa några öfvergångar, äfvensom hvilken anledning kan vara dertill, att *Pr. farinosa* i södra Sverge, oaktadt vexande på ställen, hvilka nästan årligen äro utsatta för öfversvämmningar, icke visar någon förändring). (Fortsättes).

III. Hvarjehanda.

1. Botanices Docenten vid Lunds Universitet Mag. *John Erhard Areschoug* har den 5 sistlidne Januari blifvit utnämnd till Lärare i Natur-Vetenskaperna vid Göteborgs Gymnasium.

2. Botanices Docenterne vid Lunds Universitet Magist-rarne *J. E. Areschoug* och Baron *M. W. v. Düben* hafva under förra året blifvit kallade till Ledamöter af Vetenskaps- och Vitterhets-Samhället i Göteborg.

3. Här i Lund utgifves från detta års början en literär tidning under titel: *Studier Kritiker och Notiser*. Den botaniska literaturen kommer att deri afven behörigen afses.

4. Enligt underrättelser från Kristiania, lærer Professor *Blytt* på allvare vara betänkt på utgifvandet af en *Flora Norvegica*, hvaremot han tyckes vilja fördröja publicerandet af sin flora öfver Kristiania-trakten.